

(Ne)spregledano iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije

BLEDI GLIVAR (*Bolbelasmus unicornis*)

Besedilo in foto: Tomi Trilar

Bledi glivar (*Bolbelasmus unicornis*) je uvrščen na Prilogi II in IV Direktive o habitatih. Iz Slovenije so znane samo stare najdbe iz sredine 19. in prve polovice 20. stoletja (skupno 7 osebkov).

To je slikovita vrsta do 15 mm velikega hrošča, za katerega je značilen izrazit spolni dimorfizem, saj ima samec na glavi negibljiv rožiček in na vsaki strani ovrtnika en trnast izrastek, ki jih samica nima. Samci ob toplih poletnih večerih in nizkem zračnem pritisku letajo ob robovih gozdov in nizko nad travniki ter iščejo samice za parjenje, ki ždijo na zemlji. V tem obdobju tako samci kot samice precej glasno cvrčijo. Ličinke (ogrci) živijo v prsti, kjer se prehranjujejo z micelijami gliv in gnijočimi koreninami dreves. Bledi glivar je indikatorska vrsta naravnih travišč, ki niso bila nikoli kmetijsko obdelana.

Primerek iz sredine 19. stoletja se je z listkom *Athyreus kordofanus* ohranil tudi v zbirki Ferdinanda Jožefa Schmidta (1791–1878), ki jo hrani Prirodoslovni muzej Slovenije. Zbirka obsega dve veliki, prav v ta namen izdelani omari z notranjim lesenim ogrodjem z odprtini za vsako škatlo posebej. Vsaka škatla ima dva enaka dela: zgornjega in spodnjega, pri čemer prvi služi kot pokrov. Dno je zalito z voskom in prevlečeno s papirjem, kar služi za zabadanje igel s prepariranimi žuželkami. Zbirka, ki obsega 159 škatel s hrošči, metulji, ravnokrilci, enakokrilci, kožekrilci, mrežekrilci, kačjimi pastirji in eno škatlo z jamskimi nevretenčarji, ima neprecenljivo znanstveno in zgodovinsko vrednost.

Bledi glivar (*Bolbelasmus unicornis*) iz Schmidtove entomološke zbirke, ki jo hrani Prirodoslovni muzej Slovenije.

MEGALODON – mit ali resnica?

Besedilo in foto: Matija Križnar

Sprehod skozi geološko zgodovino življenja na Zemlji kaže izjemno pestro raznolikost organizmov, od mikroskopsko majhnih bakterij do ogromnih dinosavrov. Nič drugače ni bilo v nekdanih morjih, kjer so vladali morski plazilci in različne skupine rib, med katerimi so tudi morski psi. Njihov razvoj sega v paleozoik, toda šele v kenozoiku so – z nekaj izjemami – ti plenilci dobili današnje podobe in velikosti. Ta izjema je bil največji morski pes – megalodon (*Megaelachus megalodon*).

O obstoju te »zverine« priča mnogi ostanke njegovih zob, ki smo jih našli tudi v Sloveniji. Prvi je zobe megalodona nabiral in opisoval Janez Vajkard Valvasor, ki jih je imenoval kar »kamniti jeziki«. Nekaj primerkov je našel med Izlakami in Moravčami, kjer so jih domačini poznali kot »hudičeve jezike«. Podobna poimenovanja najdemo tudi drugod po slovenskem ozemlju. Ostanke zob smo našli še v okolici Trbovelj, Hrastnika, Laškega, Kamnika, Maribora, Senovega, Podsrede in Rogaške Slatine.

Megalodon je bil resnično velik morski pes, ki je lahko v dolžino zrasel do 18 metrov. Njegov življenjski prostor so bila vsa svetovna morja, ki so obstajala od zgodnjega miocena do pleistocena, torej pred 20 milijoni let. Fosilni ostanke skeleta so izjemno redki, medtem ko so njegovi zobje razmeroma pogosti in redki dosežejo višino več kot 15 centimetrov. Z evlucijskega vidika je megalodon bližnji sorodnik izumrle vrste *Otodus obliquus* in deli le daljno sorodstvo z današnjim belim morskim volkom (*Carcharodon carcharias*).

Če je bil megalodon oziroma njegovi zobje v preteklosti za mnoge le »hudičev jezik« in zato mit, je z znanstvenega stališča danes dobro znana in raziskana vrsta največjega morskega psa v vsej geološki zgodovini Zemlje. Še vedno pa najdba njegovega zoba v nas prebudi neprijeten občutek krvoločnosti in moči te živali. ✨

Ostanek 70 mm velikega zoba megalodona (*Megaelachus megalodon*), najdenega v okolici Rogaške Slatine.